

РЕЦЕНЗІЯ

доцента кафедри цивільного та господарського права Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидата юридичних наук, доцента **ПУШКАР Марини Василівни** на дисертаційне дослідження **КАЧУР Альони Сергіївни** на тему: «*Адміністративно-правові засади діяльності закладу охорони здоров'я в системі Національної служби здоров'я в Україні*», подане на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність обраної теми. Рецензована праця виконана на актуальну тему, оскільки охорона здоров'я є одним з найбільш затребуваних прав людини і стоїть в ієрархії базових потреб навіть раніше, ніж громадянські і політичні права. Здоров'я – це базова умова для особистої, соціальної, професійної самореалізації людини.

Виходячи з принципів гуманізму і соціальної держави, проблему здоров'я людини не можна залишати лише їй самій та її рідним, адже різний соціальний статус, різний обсяг матеріальних ресурсів, наявність вроджених важких хвороб роблять інколи членів соціуму безпорадними перед лицем складної ситуації.

В різних країнах та на різних історичних етапах ця проблема вирішувалася в більш або менш гуманістичному ключі, але наша країна взяла на себе максимальний ступінь захисту здоров'я людини, проголосивши право на безоплатну медичну допомогу в Конституції. Інституційне забезпечення цього права – це те, про що написана робота аспірантки А. С. Качур.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз дисертації А. С. Качур дає підстави стверджувати, що авторка логічно, послідовно й переконливо використовує у якості метода дослідження комплексний аналіз, при побудові структури та змісту дослідження у підрозділах, завдяки чому розглядає Національну службу здоров'я України та заклади, з якими вона вступає у правовідносини, як елементи і складові єдиного цілого, що знаходяться в динаміці взаємовідносин. Методи формальної логіки та формально-юридичний використовуються здобувачкою для обґрунтування змістового наповнення взаємовідносин, які висуваються нею в якості гіпотези системи Національної служби здоров'я України та її складових. Методи аналогії і порівняльно-правовий успішно застосовані авторкою при вивченні іноземних моделей систем забезпечення охорони здоров'я, виявленні в них позитивних елементів, придатних для імплементації в Україні та напрацюванні власних умовиводів щодо удосконалення досліджуваної сфери.

Робота написана професійною юридичною мовою, відчувається знання термінологічного апарату адміністративного та інших галузей права, авторка є прихильником

сучасної концепції публічного адміністрування та інших новел теорії адміністративного і медичного права, що надає роботі фаховості і обґрунтованості.

База дослідження є достатньо репрезентативною, в ході роботи вивчено праці практично всіх сучасних провідних вчених в галузі медичного права і зроблено відповідні посилання, висновки, отримані здобувачкою, є переконливими і не викликають сумнівів.

Мета дисертаційного дослідження полягає у комплексному дослідженні системи адміністративних правовідносин, що складаються між закладом охорони Національною службою здоров'я України і закладами охорони здоров'я в процесі реалізації конституційних гарантій надання безоплатної медичної допомоги.

До позитивних сторін дослідження слід віднести оригінальний підхід, що виявився в системному уявленні про механізм державних фінансових гарантій охорони здоров'я, шляхом створення широкого пулу учасників такої системи – закладів охорони здоров'я, хоча законодавство і не виділяє системності як риси цієї діяльності, а натомість розглядає двосторонні відносини закладу охорони здоров'я і Національної служби здоров'я України.

Але це не єдина ідея, яку висловила авторка. За цією гіпотезою стоїть цілісна структура роботи, в якій послідовно доводиться, що вирішення завдань безоплатної медичної допомоги, це та проблема, яка стоїть перед Україною весь історичний час її незалежності, і без застосування системного підходу, якою-небудь фрагментарною реформою її не вирішити.

Не підлягає вона вирішенню і виключно методами адміністративного права, як вважають деякі вчені, вбачаючи в договорі на медичне обслуговування населення вид адміністративного договору, з чим дисертантка не погоджується, але зазначає, що адміністративно-правове регулювання є організуючою системною рамкою, в якій задаються основи і принципи функціонування процесу безоплатного надання медичної допомоги і її подальшого фінансування з державного бюджету. Але в цій рамці розгортаються і фінансові, господарські й цивільні правовідносини, оскільки безоплатність для реципієнта не означає відсутності цивільно-правового характеру медичної послуги, а відтак і відповідальності за успішність і якість лікувальних практик.

Структура роботи є обґрунтованою, передбачає анотацію, вступ, три розділи, що складаються з десяти підрозділів, висновки, в яких послідовно розгортаються теоретичні аспекти побудови системи Національної служби здоров'я України, практична реалізація різного виду правовідносин, починаючи від входження закладу охорони здоров'я до системи Національної служби здоров'я України і до шляхів вирішення юридичних конфліктів, що виникають в процесі надання медичної допомоги в межах державних фінансових гарантій.

У **вступі** здійснюється обґрунтування вибору теми дослідження, зазначено зв'язок з науковими програмами, планами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення окремих результатів, надано

відомості щодо їх упровадження та апробації, а також щодо кількості публікацій, у яких відображено основні положення наукового дослідження.

У *першому розділі* дисертації визначено сутність та особливості Національної служби здоров'я України як суб'єкта публічного адміністрування у сфері охорони здоров'я, розкрито сутність та типологію взаємовідносин Національної служби здоров'я України з закладами охорони здоров'я, проаналізовано сутність договору на медичне обслуговування населення, в результаті чого сформульовано проміжні висновки щодо наявності господарсько-правового характеру такого договору, який, тим не менше, укладається і виконується в певній рамці адміністративно-правових відносин. Проаналізовано також адміністративно-правовий статус закладу охорони здоров'я, як учасника відповідної системи.

У *другому розділі* дисертації досліджено послідовно організаційно-правові передумови включення закладу охорони здоров'я до системи Національної служби здоров'я України, методи організації контролю за діяльністю закладу охорони здоров'я в системі національної служби здоров'я України, зроблено спробу окреслити інституційні механізми «зворотного зв'язку» в рамках адміністративних правовідносин контролюючого і підпорядкованого суб'єкта, проаналізовано типологію правових конфліктів, що виникають між закладом охорони здоров'я і Національною службою здоров'я України, встановлено що це є системне явище і варто боротися не за уникнення правових конфліктів, оскільки це неможливе, а за їх ефективне вирішення. Задля такого ефективного вирішення дисертанткою пропонується інструментарій для ефективного захисту прав учасників медичних правовідносин.

Третім розділом є сукупність двох підрозділів, в яких аналізується міжнародний досвід і задаються основи доповнення законодавства, яке б мало включати активну залученість пацієнта до турботи про своє здоров'я, а не тільки перекладення такої турботи на державу із зняттям з себе будь-якої відповідальності, що характерно було для тоталітарного минулого нашої країни у складі імперського утворення. На цьому тлі дисертантка генерує низку надзвичайно цікавих і резонансних пропозицій, які суттєво збагачують як саму роботу, так і можуть стати приводом для широкої дискусії щодо зміни статусу пацієнта з пасивного реципієнта медичних послуг на активного суб'єкта, що вживає заходи для системної турботи про власне здоров'я і мінімізує таким чином процент зайвих звернень та знижує навантаження на систему державних фінансових гарантій охорони здоров'я.

Завершується дисертація розгорнутими *висновками*, у яких підбито підсумки кожного підрозділу дослідження, визначено, які завдання роботи на думку авторки є виконаними і які саме конкретні теоретичні результати здобуто. Висновки дисертаційного дослідження є цілісними, логічними та обґрунтованими, відповідають меті та завданням, містять важливі теоретичні та практичні положення щодо вдосконалення діяльності закладу охорони здоров'я в системі Національної служби здоров'я України.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання полягає в тому, що вони мають як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використанні у: науково-дослідній сфері – як підґрунтя щодо подальших наукових розробок із досліджуваної проблематики; правотворчій діяльності – сформульовані висновки і пропозиції можуть бути враховані при подальшому вдосконаленні чинного законодавства у сфері охорони здоров'я; навчальному процесі – при викладанні дисциплін «Адміністративне право», «Медичне право» та підготовці відповідних навчально-методичних матеріалів.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено у 4 наукових працях, з яких 3 статті у наукових фахових виданнях України, стаття у науковому виданні іншої держави та теза наукової доповіді. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертаційного дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які виставлені авторкою для публічного захисту. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення. До зауважень слід віднести положення наступного характеру:

1. Потребує додаткової аргументації проблематика перевищення обсягу потрібної безоплатної медичної допомоги (с. 170–171 дисертації), оскільки законодавство встановлює такі обмеження, варто було б дисертантці сформулювати власне бачення цього питання. Оскільки нині нам представляється це центральною проблемою проведення медичної реформи в контексті узгодженості з нормами Конституції України і визначенням реальних меж надання медичної допомоги. Позитивним в цьому контексті видається висунення зустрічних обов'язків з боку пацієнта (с. 191 дисертації), проте, на нашу думку, слід було відповісти і на головне питання – чи наявні межі безоплатної медичної допомоги.

2. Серед пропозицій щодо реформування системи шляхом активної залученості громадян до турботи про своє здоров'я (с. 191, 201 дисертації) варто було б детальніше окреслити принцип конфіденційності щодо даних про стан здоров'я у вигляді індивідуального профайлу пацієнта.

3. Бажано було б детальніше розмежувати адміністративну і цивільно-правову деліктоздатність закладу охорони здоров'я, оскільки здобувачка лише поверхово торкається цього питання на с. 89 дисертації.

4. Варто було б розкрити, в чому полягає розуміння сутності договорів, які Національна служба здоров'я України укладає з закладами охорони здоров'я (с. 23 дисертації), а також яким чином можна розмежувати договір між Національною службою здоров'я України і закладом охорони здоров'я, та той договір, що укладає пацієнт з закладом охорони здоров'я, складаючи відповідну декларацію.

Загалом, ці зауваження не впливають на загальну позитивну картину і не зменшують цінності роботи. Вони викликані виключно інтересом до даного дослідження, новизною та актуальністю окреслених у дисертації питань, і свідчать про творчий характер роботи та спроби вирішення теоретично складних і практично важливих проблем, що мають значення для юридичної науки.

Загальний висновок. Загальний аналіз роботи свідчить про самостійність і цілісність проведеного дослідження, його актуальність і науковий рівень, теоретичне й практичне значення. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в роботі, достатньо повно викладені в опублікованих здобувачкою наукових публікаціях. У дисертаційному дослідженні А. С. Качур відсутні порушення академічної доброчесності.

За таких умов дисертація Качур Альони Сергіївни на тему «**Адміністративно-правові засади діяльності закладу охорони здоров'я в системі Національної служби здоров'я в Україні**» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка **Качур Альона Сергіївна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

*Доцент кафедри цивільного
та господарського права
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
кандидат юридичних наук, доцент*

Марина ПУШКАР

